

Vlaanderen
is zorgzaam en
gezond samenleven

Werkwijzen Zorggraden

Herfstvaccinatie najaar 2023

Context

Uit de algemene evaluatie van de herfstvaccinatie 2023 werd duidelijk dat het zinvol kan zijn **om succesvolle praktijken en initiatieven** uit verschillende Eerstelijnszones te bundelen en te delen. Door het uitwisselen van ervaringen en strategieën kunnen actoren binnen de Eerstelijnszones **van elkaar leren** en de **efficiëntie en effectiviteit** van toekomstige vaccinatiecampagnes optimaliseren.

Dit document omvat een **consolidatie** van de **verschillende werkwijzes** die door de zorgraden werden gehanteerd in functie van de herfstvaccinatie voor covid in het najaar van 2023. Deze praktijken zijn gebaseerd op de verantwoording in de **inhoudelijke jaarverslagen** van de zorgraden omtrent de **subsidie** van de herfstvaccinatie.

Opmerkingen

In dit document wordt een overzicht gegeven van de **voornaamste werkwijze** die in de Eerstelijnszones werd toegepast. Om deze werkwijze te duiden werden enkele **praktische voorbeelden** toegevoegd uit Eerstelijnszones waar deze werden toegepast.

Het is van belang om bij de interpretatie van deze werkwijzen rekening te houden met de **lokale context** van elke Eerstelijnszone. Dit maakt dat niet alle praktijken **toepasbaar** zijn op elke Eerstelijnszone.

Bovendien is het op basis van de beschikbare bronnen niet mogelijk om een oorzakelijk verband te leggen tussen de toegepaste werkwijze en een hoge vaccinatiegraad of efficiënte inzet van vials.

Overlegstructuur

Overlegstructuur

In de Eerstelijnszones werd naar aanleiding van de herfstvaccinatie in het najaar van 2023 een **overlegstructuur** samengesteld bestaande uit verschillende **relevante actoren**.

De zorgraden geven aan dat het cruciaal is om alle relevante belanghebbenden **tijdig** te betrekken bij het **besluitvormingsproces**. Naast het feit dat op deze manier alle belangrijke partners **gehoord worden**, laat dit overlegorgaan ook toe om een breed **draagvlak** te creëren bij de belanghebbenden binnen de regio.

Veelal werd voor de samenstelling van deze overlegstructuur beroep gedaan op expertise uit de voorgaande campagnes (cfr. vaccinatiecentra). Op deze manier kon de **expertise** en **kennis** die toen werd opgebouwd opnieuw worden ingezet, hetzij aangepast aan de **lokale noden** en de **nieuwe context**.

In een aantal ELZ werd de strategie in een **kleinere stuurgroep** behandeld, waarna deze in samenspraak met een groter operationeel team in de praktijk werd uitgerold. In andere ELZ werd een ruimere groep aan belanghebbenden in de loop van de vaccinatiecampagne afgeslankt in functie van de relevantie van de actoren.

Overlegstructuur

Het kernteam van de meeste Eerstelijnszones bestond voornamelijk uit vertegenwoordigers van de belangrijkste actoren/vaccinatoren en vertegenwoordiging uit de zorgraad:

- ✓ **Zorgraad**
- ✓ **Huisartsen(kringen)**
- ✓ **Apothekers(kringen)**
- ✓ **Thuisverpleegkundigen** (bv. provinciaal consortium, WGK, etc.)

Afhankelijk van de ELZ werden ook andere actoren betrokken binnen het kernteam/werkgroep:

- ✓ **Vertegenwoordiger lokale besturen** in functie van een gestroomlijnde communicatie, capteren/bundelen van vragen, samenwerking bij opzetten van collectieve vaccinatiemomenten.
- ✓ **LOGO** in functie van afstemming en afspraken met betrekking tot verspreiding communicatie(materialen) en sensibilisatie.
- ✓ **Ziekenhuizen** in functie van nood aan collectieve vaccinatiemomenten en pediatrische vaccinatie
- ✓ **Vertegenwoordigers aangrenzende ELZ** in functie van het aligneren van de strategie met deze van aangrenzende ELZ.

Het kernteam komt **periodiek** samen (voornamelijk digitaal) en bespreekt de vooruitgang van de campagne, nieuwe informatie, veel gestelde vragen, communicatie, etc. Daar bepaalde Zorgraden aangeven dat het noodzakelijk is om dit overleg **wekelijks** te laten plaatsvinden in het kader van een vlotte opvolging, vond dit overleg bij andere Zorgraden slechts **maandelijks** plaats. Om de informatie op een efficiënte manier uit te wisselen binnen het projectteam werd vaak gebruik gemaakt van verschillende kanalen zoals Sharepoint of Siilo.

Overlegstructuur

ELZ Druivenstreek speelde een verbindende en faciliterende rol als onafhankelijke en kwalitatieve partner. De nood aan coördinatie van samenwerking is groot in de regio (5 HAKs zonder coördinator, geen kringwerking thuisverpleging, groot tekort aan zorgprofessionals en zorg- en welzijnsaanbod, 6 diverse lokale besturen, waarvan 2 faciliteitengemeenten, permanente uitzondering regiovorming, op de grens met Brussel én Wallonië, geen eigen ziekenhuis in de ELZ maar vele omliggende, ...)

ELZ Druivenstreek stelde een kernteam vaccinatie samen met aanspreekpunten vanuit:

- Huisartsen: 5 (1 per kring)
- Apothekers: 2 (1 per 3 gemeenten)
- Thuisverpleging: 2 (1 lokaal en 1 regionaal vanuit consortium)
- Lokale besturen: 6 (1 per gemeente)
- LOGO Zenneland: 1
- ELZ Druivenstreek: 2

Aanbod in kaart brengen

Aanbod in kaart brengen

In de meeste ELZ werd reeds vooraf op initiatief van de huisartsenkringen en apothekersverenigingen **een bevraging** (telefonisch of digitaal) uitgevoerd bij de vaccinatoren om te peilen naar de bereidheid tot vaccineren/bestellen/bereiden en de noden en behoeften van de vaccinatoren in functie van ondersteuning door de Zorgraad. In ELZ waar dit nog niet werd geïnitieerd, werd deze bevraging opgestart op initiatief van de Zorgraad.

Uit deze bevragingen werd onder meer **volgende informatie** verkregen (niet-exhaustief):

- ✓ Overzicht van de apothekers die zullen vaccineren/bestellen/bereiden
- ✓ Overzicht van de huisartsen die zullen vaccineren/bestellen
- ✓ Identificatie van potentiële blinde vlekken binnen de ELZ met onvoldoende vaccinatoren
- ✓ Behoeften en noden aan ondersteuning door de Zorgraad tijdens de vaccinatiecampagne bij apothekers en huisartsen
- ✓ De nood aan ondersteuning door de Zorgraad bij vaccinatie in collectiviteiten en zorginstellingen
- ✓ ...

Op basis van de bevraging werden door bepaalde ELZ **lijsten** opgesteld met de **contactgegevens** van de actoren die zouden vaccineren/bestellen. Artsen die aangaven dat ze niet de capaciteit hadden om COVID-vaccinatie in de praktijk te organiseren konden op deze manier **doorverwijzen naar andere vaccinatoren** in de regio.

In enkele ELZ werd op basis van deze lijsten **een interactieve kaart** ter beschikking gesteld waar burgers en/of vaccinatoren een globaal overzicht konden raadplegen van het aanbod.

Aanbod in kaart brengen

Opvallend is **de diversiteit** in het **betrekken van de verpleegkundigen** bij het uitrollen van de vaccinatiestrategie. In bepaalde ELZ werden geen/nauwelijks verpleegkundigen betrokken. In andere ELZ werden deze reeds van bij de start opgenomen binnen het kernteam. Veelal hing de betrokkenheid van de thuisverpleegkundigen in het veld samen met de aanwezigheid van een **vertegenwoordiger** in de Zorgraad/ kernteam en de **nood aan extra ondersteuning** op basis van de bevraging bij de huisartsen.

In **ELZ Pallieterland** werd een bevraging opgesteld en verstuurd naar de organisaties die met zelfstandige verpleegkundigen werken om hun bereidheid tot vaccineren en het samenwerken met een huisarts om te vaccineren in kaart te brengen. De contactgegevens van de verpleegkundigen die zich aanboden, werden vervolgens gedeeld met de huisartsen. Het Wit-Gele kruis was van in het begin betrokken en aanwezig bij het eerste strategische overleg.

In **ELZ Regio Aalst** werd een *pool* van verpleegkundigen opgericht waarop huisartsen beroep konden doen ter ondersteuning van een georganiseerd gelijktijdig prikmoment.

In **ELZ Dender Zuid** heeft de beroepsgroep van de verpleegkundigen actief bijgedragen aan het succes van de campagne. Hun inzet was bijzonder waardevol, met sommige huisartsen die verpleegkundigen inschakelden voor het toedienen van vaccinaties, inclusief thuisvaccinatie.

Aanspreekpunt

Aanspreekpunt

In enkele ELZ werd ervoor gekozen om naar analogie van de toolbox die werd ontwikkeld door de beroepsgroepen (DM, VAN, en NPTV) in samenwerking met het IPRO-ELZ en de Logo's, **aanspreekpunten/experten te definiëren** waar vaccinatoren terecht konden met **vragen of opmerkingen**. Afhankelijk van de ELZ behoorde dit aanspreekpunt al dan niet tot het kernteam en werd een **samenwerkingsovereenkomst** afgesloten.

Het aanspreekpunt staat vaak **dicht bij de praktijk** wat deze toelaat om tijdig **signalen of moeilijkheden te capteren** en terug te koppelen naar het kernteam. In het merendeel van de ELZ betrof dit een **medisch** en een **farmaceutisch expert**. In een beperkter aantal ELZ werd ook een **verpleegkundig expert** aangesteld.

Hoewel de rollen en verantwoordelijkheden van deze aanspreekpunten in grote lijnen gelijk liepen overheen de verschillende ELZ, werden deze afhankelijk van de ELZ op verschillende wijze ingezet. In bepaalde ELZ werd slechts één aanspreekpunt geïdentificeerd, in andere ELZ werd een afzonderlijke expert voorzien voor huisartsen, apothekers en thuisverpleegkundigen.

De **communicatie** over de strategie of wijzigingen verliepen hoofdzakelijk via deze verantwoordelijke aanspreekpunten/experts.

Aanspreekpunt

In **ELZ Kemp en Duin** werden er 10 geografische “lokale samenwerkingsverbanden” samengesteld. Hierbij was er telkens 1 centrale apotheker met daarrond een cluster van omliggende huisartsen(praktijken). Deze samenwerkingsverbanden werden in september 2023 ieder apart samengebracht om kennis te maken en informatie mee te geven omtrent de aanpak van de vaccinatiecampagne.

Er werden afspraken gemaakt rond de concrete aanpak van de campagne:

- Welke aanpak verkiest de huisarts?
 - eigen organisatie
 - samenwerking in lokaal samenwerkingsverband
 - niet zelf vaccineren maar doorverwijzen naar een vaccinerend apotheker of overkoepelend vaccinatiemoment
- Informeren rond proactief uitnodigen van patiënten
- Afspraken rond bestellen en afhalen van vaccins
- ...

Praktijkvoorbeeld

Aanspreekpunt

In **ELZ Leuven Zuid** werd per gemeente een liaison duo geïdentificeerd bestaande uit een arts en apotheker. Er werd gevraagd aan elk gemeentelijk liaison duo om te gaan samenwerken. Elk duo gaf de Zorgraad een overzicht van de eigen beroepsgroep betreffende de herfstvaccinatie: welke artsen vaccineren op welke manier (collectief / bepaalde vaccinatiedagen /...) en welke apothekers gaan vaccineren. Op die manier kon de Zorgraad van ELZ Leuven Zuid de hiaten oppikken en voor eventuele oplossingen zorgen. Ook de collectiviteiten binnen de ELZ werden gecontacteerd door de liaison-arts, om een manier van vaccineren af te spreken. Al snel werd duidelijk dat deze manier van werken een groot succes was. De zorgraad botste op zeer weinig tot geen moeilijkheden. Ook de communicatie met het lokaal bestuur verliep via het liaison-duo. Zij zorgden ervoor dat de lokale manier van vaccineren (het wie, wat, waar) verscheen in de nieuwsbrieven van de gemeente.

Het bleek zeer efficiënt om met gemeentelijke liaisons te werken, die hun collega's binnen de gemeente telkens informeerden. Zij konden dus steeds snel hun achterban bevragen en terugkoppelen. Ook tussen de verschillende disciplines (gemeentelijk liaison-duo van arts en apotheker) was er een mooie samenwerking.

Praktijkvoorbeeld

Communicatie

Communicatie

Communicatie naar de zorgverleners

In heel wat ELZ werd op basis van de beschikbare informatie een draaiboek/infobrochure opgesteld met de belangrijkste informatie voor de vaccinatoren. Dit draaiboek werd periodiek geüpdatet op basis van de meest recente informatie. De communicatie naar de vaccinatoren verliep verschillend van ELZ tot ELZ. Zo werden onder meer volgende communicatiekanalen ingezet:

- ✓ Organiseren van overlegmomenten met vaccinatoren om tot concrete afspraken te komen
- ✓ Delen van informatie via nieuwsbrieven, sociale media en de website.
- ✓ Informatieverspreiding via de huisartsenkringen of apothekersverenigingen.
- ✓ Informatieverspreiding via het medisch/farmaceutische/verpleegkundig aanspreekpunt.
- ✓ Telefonisch contact of mailing
- ✓ ...

Afhankelijk van de doelgroep werden in de ELZ **verschillende communicatiekanalen** ingezet.

Communicatie

Communicatie naar de zorgverleners

In **ELZ Kemp en Duin** werden afhankelijk van de doelgroep verschillende communicatiekanalen ingezet:

- ✓ Centrale communicatie naar alle huisartsen binnen de zone via de voorzitter van de zorgraad
- ✓ Communicatie naar de apothekers binnen de lokale samenwerkingsverbanden door de betrokken stafmedewerker
- ✓ Communicatie naar de verpleegkundigen door het verpleegkundig aanspreekpunt van ELZ Kemp en Duin
- ✓ Communicatie naar de achterban via nieuwsbrieven, sociale media en de website

Praktijkvoorbeeld

Communicatie

Communicatie naar de burgers

Net zoals bij de vaccinatoren, vond de communicatie naar de burger en intermediaren (in samenwerking met de Logo's) op diverse manieren plaats:

- Uitsturen van persberichten en tonen van nieuwsberichten op openbare plaatsen
- Opstellen en verspreiden van uniforme en aangepaste affiches
- Sensibilisatie via de vaccinatoren, intermediaren en lokale verenigingen
- Visibiliteit op evenementen
- Via de kanalen van het lokaal bestuur
- Via de sociale mediakanalen (Facebook, LinkedIn, etc.) en nieuwsbrieven
- Betaalde advertenties
- Telefonisch contact met risicopatiënten
- ...

Communicatie

Communicatie naar de burgers

In **ELZ Pallieterland** ging het dagelijkse bestuur akkoord om 55.000 flyers te laten drukken en via Bpost te verspreiden over de gemeenten Berlaar, Duffel, Lier, Nijlen en Ranst. Op 17 oktober leverde de drukker de folders aan bij Bpost, die vervolgens op 18-19 oktober in de brievenbussen van inwoners uit de zone belandden.

Tijdens de opendeurdag van AZ Zeno had **Eerstelijnszone Oostkust** de kans om communicatiemateriaal over de herfstvaccinatiecampagne aan het talrijk opgekomen publiek te verdelen.

In september nam **ELZ BruZEL** contact op met een telesecretariaat om risicopatiënten van verschillende huisartsenpraktijken telefonisch uit te nodigen. BruZEL nam hierbij de praktische organisatie op zich.

Praktijkvoorbeeld

Communicatie

Communicatie naar de burgers

In **ELZ Antwerpen (N-O-Z-W)** heeft de cel communicatie (ELZ-logo-communicatiedienst Stad Antwerpen) een duidelijke communicatiestrategie bepaald richting de burgers en de eerste lijn. Zo kwam er een gezamenlijk persbericht naar de eerste lijn op 15 september. Mensen konden vanaf 18 september inschrijven voor hun vaccinatie. Er werden modelbrieven opgesteld voor huisartsen, nieuwsberichten getoond op openbare plaatsen, er kwam een partnermailing naar intermediairs en andere stakeholders. Hier werd een duidelijke taakafbakening voorgesteld. De Stad Antwerpen communiceerde naar de burger, ELZ communiceerde naar de professionals binnen de eerste lijn en Logo nam de communicatie naar de kwetsbare doelgroepen voor hun rekening.

In **ELZ Middenkempen** werden affiches opgemaakt die in één oogopslag duidelijk maakten aan de lokale bevolking of de huisarts of apotheker al dan niet vaccineerde. Deze affiches werden verdeeld onder alle apothekers en huisartsen in de ELZ. Dit initiatief kwam tot stand in samenwerking met ELZ Baldemore, ELZ Zuiderkempen en Logo Kempen.

Praktijkvoorbeeld

Collectieve vaccinatie

Collectieve vaccinatie

In het merendeel van de ELZ werd aangegeven dat het vaccinatiemoment maximaal werd **ingekanteld in het reguliere circuit**. Deze beslissing werd vaak genomen op basis van de uitkomsten van de bevraging bij de vaccinatoren. Hieruit bleek dat er **voldoende capaciteit** aanwezig was bij de huisartsen en apothekers in de regio om een antwoord te bieden op de verwachte vraag.

In ELZ waar na rondvraag onvoldoende huisartsen en apothekers bereidheid toonden tot vaccinatie of de **capaciteit te laag** bleek, werden – vaak in overleg met de lokale besturen – op voorhand **mogelijke locaties geïdentificeerd** voor de organisatie van een **collectief vaccinatiemoment**. Burgers afkomstig uit regio's of wijken met een beperkte toegankelijkheid tot de vaccinatoren konden vervolgens hier terecht voor een vaccinatie.

Een uitzondering is de **vaccinatie voor kinderen** waarvoor in heel wat ELZ **een collectief vaccinatiemoment** werd georganiseerd, al dan niet in **samenwerking met het ziekenhuis**.

Wanneer collectieve vaccinatiemomenten werden georganiseerd, werd in bepaalde ELZ gebruik gemaakt van een **agendasysteem** (bv. doclr) voor het beheer van de agenda's van de kleinschalige collectieve vaccinatiemomenten.

Collectieve vaccinatie

Op 21 oktober 2023 en 4 november 2023 werd in de gemeente Anderlecht in **ELZ BruZEL** een pop-up vaccinatie georganiseerd gericht op de patiënten van de Helix praktijk. Dit gebeurde in samenwerking met de huisartsen van Helix, Logo Brussel, (lokale) apotheek De Prater/Slabbaert, thuisverpleegkundigen en de gemeente Anderlecht. Tijdens deze pop-up vaccinatie konden patiënten zich zowel laten vaccineren tegen griep als tegen COVID-19. In totaal werden meer dan 700 patiënten gevaccineerd (651 covidvaccinaties, 588 griepvaccinaties). Daarnaast werd eveneens een pop-up vaccinatie georganiseerd in de wijk Peterbos (Anderlecht), op vraag van het zorgzame buurtproject dat ook door BruZEL wordt ondersteund. Dit gebeurde in samenwerking met Helix Anderlecht, SAAMO Brussel (Peterbos), apotheek De Prater/Slabbaert, apotheek du Peterbos en enkele gepensioneerde huisartsen. Dit vaccinatiemoment was specifiek gericht op de kwetsbare Brusselaars die in de wijk Peterbos wonen. In totaal werden er ongeveer 35 Brusselaars gevaccineerd.

Aangezien uit een eerste bevraging en mapping in **ELZ Regio Grimbergen** bleek dat niet alle huisartsen en niet alle apothekers zouden vaccineren, maakte de zorgraad reeds de voorbereidingen op voor collectieve vaccinatiemomenten eind oktober/november. Zo konden mensen in wijken waar er weinig mogelijkheden zijn via het reguliere circuit toch gevaccineerd worden. Lokale besturen werden aangeschreven met de vraag naar de wenselijkheid en beschikbaarheid van locaties.

Collectieve vaccinatie

Op basis van de bevraging in **ELZ Pajottenland** werd gekozen voor volledige inbedding in de reguliere zorg en werd een overzicht gemaakt van de verschillende mogelijkheden tot vaccinatie in onze regio. De zorgraad zorgde voor de communicatie naar de lokale besturen die gevraagd werden om de bevolking te informeren, hierbij ondersteund door het Logo. Dankzij de opvolging door het kernteam werden signalen opgevangen dat de reguliere zorg echter snel onder druk kwam te staan door een piek in de aanvragen van de burgers naar een vaccin. Daarom werd beslist om op korte termijn een vaccinatiepunt te openen zodat er in oktober 2 vaccinatiemomenten werden georganiseerd voor burgers, op afspraak, die niet bij hun huisarts of een apotheker terecht konden voor een vaccin. De ervaring van het kernteam en de medewerking van een vrijwilliger uit de vorige vaccinatiecampagne zorgden dat dit vlot en probleemloos verliep. De zorgraad zorgde voor een vlotte communicatie naar de eerstelijnsactoren en de lokale besturen.

In **ELZ Baldemore** werden 2 gezamenlijke vaccinatiemomenten georganiseerd, met name op maatwerkbedrijf Lidwina o.w.v. de bijzondere kwetsbaarheid en bereikbaarheid

In **ELZ Leuven** waren er een 500 tal vaccins nodig voor collectiviteiten (15 kloosters, 3 GAW's, enkele voorzieningen VAPH en bijzondere jeugdzorg). Hiervoor werden 8 mobiele equipes van verpleegkundigen samengesteld. Apothekers in de buurt van de collectiviteit fungeerden als bereider. De zorgraad zocht naar een match tussen de beschikbaarheid van verpleegkundigen en apothekers om deze vaccinatiemomenten in te plannen. Alle collectiviteiten werden telefonisch en via mail verwittigd van het ingeplande vaccinatiemoment

Efficiënte inzet vaccins

Efficiënte inzet vaccins

In het algemeen wordt door de Zorgraden aangegeven dat een **efficiënte inzet** van vaccins **geen evidentie** is omwille van de beperkte beschikbaarheid aan gedetailleerde data uit het dashboard.

Op basis van de bevraging bij de vaccinatoren die bij aanvang van de campagne in heel wat ELZ werd uitgevoerd, werd een overzicht gemaakt van welke apothekers en huisartsen vaccins zouden bestellen/bereiden/plaatsen. In enkele ELZ werd **een afsprakenkader** opgesteld omtrent **stockbeheer** en werden apothekers opgeleid door de farmaceutische expert.

Om de vaccins alsnog op een efficiënte manier in te zetten en de verspilling tot een minimum te beperken, werd in een aantal Eerstelijnszones gewerkt met HUBs (apothekers) van waaruit vaccins gecentraliseerd konden worden herverdeeld. Er werd een overzicht gemaakt van de contactgegevens van de HUB-apotheken die onder de andere vaccinatoren werd verspreid. Op deze manier konden afspraken worden gemaakt in functie van het afhalen van de vaccins.

Een uitzondering is de vaccinatie voor kinderen waarvoor in heel wat ELZ een collectief vaccinatiemoment werd georganiseerd, al dan niet in samenwerking met het ziekenhuis. In andere ELZ werd dan weer gewerkt met een HUB-apotheek van waaruit pediatrische vaccins besteld konden worden.

Efficiënte inzet vaccins

Om de verspreiding van de vaccins vlot te laten verlopen, werd in **ELZ Antwerpen (N-O-Z-W)** het systeem van de vaccinafhaalpunten apothekers (VAPA's) verdergezet. Vaccins konden bij de VAPA's telefonisch worden besteld en op het afgesproken moment worden opgehaald. Over het grondgebied van de 4 Antwerpse eerstelijnszones fungeerden 17 apothekers als afhaalpunt voor de eerste lijn. Zo kon verspilling worden vermeden en konden de vaccins toch zo dicht mogelijk bij de burger/eerste lijn worden gebracht.

De pediatrische vaccins werden in **ELZ MidWestLim** bij 1 HUB-apotheek ter beschikking gesteld voor alle huisartsen binnen de ELZ West-Limburg en MidWestLim. Er werden 3 momenten afgesproken waarop de huisartsen vaccins konden bestellen bij de HUB-apotheek. Er werd voor gekozen om de stock te centraliseren, maar de burgers in de eerste plaats naar hun eigen huisarts toe te leiden. Zo konden de kinderen gevaccineerd worden binnen een gekende omgeving.

Praktijkvoorbeelden

Vlaanderen

is zorgzaam en
gezond samenleven